

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ
της προσφυγής υπ' αριθ. 58642/00
την οποία κατέθεσε η Ι.
κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συγκροτηθέν στις 16 Μαΐου 2002 από τμήμα απαρτιζόμενο από τους εξής δικαστές:

F. TULKENS, *Πρόεδρο,*

K.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

G. BONELLO,

E. LEVITS,

S. ΒΟΤΟΥΧΑΡΟΒΑ,

A. ΚΟΒΛΕΡ,

E. STEINER,

και από τον S. NIELSEN, *Αναπληρωτή Γραμματέα του Τμήματος,*

Έχον υπ' όψη την προρρηθείσα προσφυγή η οποία εισήχθη στις 21 Ιουνίου 2000,

Έχον υπ' όψη τις παρατηρήσεις τις οποίες υπέβαλε η εναγόμενη Κυβέρνηση και την αντίκρουση της προσφεύγουσας εταιρείας,

Αφού διασκέφτηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Η προσφεύγουσα, Ι., είναι ανώνυμη εταιρεία η οποία

εδρεύει στο 3^ο χιλιόμετρο της Εθνικής Οδού Κατερίνης-Λάρισας. Εκπροσωπείται ενώπιον του Δικαστηρίου από τον Δικηγόρο Θεσσαλονίκης Κ. ΧΩΡΟΜΙΔΗ.

A. Οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως

Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, όπως εκτίθενται από τους διαδίκους, έχουν εν περιλήψει ως εξής:

Την 1^η Ιουνίου 1994, με (την υπ' αριθ. 1061381/3733/0010) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δημοσίων Έργων, το Ελληνικό Δημόσιο προέβη στην απαλλοτρίωση κτημάτων συνολικού εμβαδού 405 120 τ.μ., για τους σκοπούς της χωροταξικής διευθέτησης ορισμένων τμημάτων της εθνικής οδού Πλαταμώννα-Κατερίνης, στην Πιερία (Β. Ελλάδος). Απαλλοτριώθηκε έκταση εμβαδού 992 τ.μ. (με αριθμό κτηματολογίου 187 και 187Α) η οποία ανήκε στην προσφεύγουσα εταιρεία.

Ο Ν. 653/1977 θεσπίζει τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο, σε περίπτωση κατασκευής νέας εθνικής οδού, οι ιδιοκτήτες παρόδιων ακινήτων αποκομίζουν όφελος από τα έργα. Προβλέπει, λοιπόν, ότι οφείλουν να συμμετέχουν στη δαπάνη απαλλοτριώσεως των ακινήτων αυτών (βλ. κατωτέρω «Οικείο εσωτερικό δίκαιο και πρακτική»). Κατ' εφαρμογή του τεκμηρίου αυτού, η Διοίκηση αποφάσισε, εν προκειμένω, ότι για 328,91 τ.μ., δεν θα έπρεπε η προσφεύγουσα εταιρεία να λάβει αποζημίωση διότι έπρεπε να θεωρηθεί ότι αποκομίζει όφελος από την κατασκευή της οδού.

Στις 27 Μαΐου 1997, το Πρωτοδικείο Κατερίνης όρισε την προσωρινή τιμή μονάδος αποζημιώσεως ανά τετραγωνικό μέτρο.

Στις 16 Ιουλίου 1997, η προσφεύγουσα εταιρεία προσέφυγε ενώπιον του Εφετείου Θεσσαλονίκης ζητώντας να προσδιορισθεί η οριστική αποζημίωση για την απαλλοτρίωση. Στις παρατηρήσεις της, εξέθεσε ότι το αμάχητο νόμιμο τεκμήριο, σύμφωνα με το οποίο ο ιδιοκτήτης ακινήτου με πρόσοψη επί δημοσίου χώρου αποκόμιζε όφελος από τη διεύρυνση του χώρου αυτού,

αντέβαινε προς τα άρθρα 17 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου. Η προσφεύγουσα εταιρεία ζήτησε επίσης ειδική αποζημίωση για τα μη απαλλοτριωθέντα τμήματα του οικοπέδου της. Υποστήριζε σχετικά ότι τα εν λόγω τμήματα είχαν υποστεί ουσιαστική υποτίμηση της αγοραστικής αξίας τους λόγω της πραγματοποιήσεως του έργου στο οποίο αποσκοπούσε η απαλλοτρίωση, έργο το οποίο θα συνεπαγόταν δυσχέρειες ως προς την πρόσβαση στα εν λόγω τμήματα, οπτικά εμπόδια, κ.λ.π.

Με την από 29 Ιουνίου 1998 μη οριστική απόφαση, το Εφετείο απεφάνθη ότι είναι αναρμόδιο να εξετάσει αν η προσφεύγουσα εταιρεία αποκόμιζε όφελος από την κατασκευή της νέας εθνικής οδού. Ειδικότερα, έκρινε ότι προκειμένου περί του προσδιορισμού της τιμής μονάδος αποζημιώσεως για τα ακίνητα απαλλοτριωθέντα για τους σκοπούς της κατασκευής εθνικής οδού, το δικαστήριο περιορίζεται να προσδιορίσει το εν λόγω ποσό χωρίς να εξετάσει την ύπαρξη και το εύρος της υποχρεώσεως των παρόδιων, που αποκομίζουν όφελος από την κατασκευή αυτή, να συμβάλουν στη δαπάνη απαλλοτριώσεως συμφώνως προς το άρθρο 1 του Ν. 653/1977. Απέρριψε εξ άλλου το αίτημα της προσφεύγουσας εταιρείας περί προσδιορισμού ειδικής αποζημιώσεως για τα μη απαλλοτριωθέντα τμήματα του οικοπέδου της για τον λόγο ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, η ειδική αποζημίωση καταβάλλεται μόνο όταν η αξία των υπολοίπων τμημάτων μειώνεται σημαντικά λόγω της αφαιρέσεως του απαλλοτριωθέντος τμήματος. Αντιθέτως, η μείωση της αξίας των υπολοίπων τμημάτων λόγω της πραγματοποιήσεως του έργου στο οποίο αποσκοπεί η απαλλοτρίωση, δεν θα ήταν δυνατό να συνεπάγεται ειδική αποζημίωση, διότι ο ιδιοκτήτης απαλλοτριωθέντος θα αποκόμιζε μεγαλύτερο όφελος εν σχέσει προς τους γείτονές του, τους οποίους δεν αφορά η απαλλοτρίωση, αλλά των οποίων οι ιδιοκτησίες υφίστανται, και αυτές, υποτίμηση της αξίας τους λόγω της πραγματοποιήσεως του εν λόγω έργου (Α.Π. 8/1999). Τέλος, το Εφετείο διέταξε πραγματογνωμοσύνη προκειμένου

να εκτιμηθεί η πραγματική αξία της απαλλοτριωθείσας ιδιοκτησίας (απόφαση 2387/1998).

Στις 27 Απριλίου 1999, το Εφετείο όρισε την οριστική τιμή μονάδος αποζημιώσεως σε 4 500 Δραχμές / τετραγωνικό μέτρο. Εξ άλλου, αποφάσισε ότι έπρεπε το Δημόσιο να καταβάλει 100 000 Δραχμές για τη δικαστική δαπάνη της προσφεύγουσας εταιρείας και την αμοιβή των δικηγόρων αυτής. Όρισε την εν λόγω αμοιβή στο 4% του ύψους της αποζημιώσεως για την απαλλοτρίωση, έπρεπε δε η εν λόγω αμοιβή να κατατεθεί στον Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης (απόφαση 1316/1999).

Στις 28 Ιουλίου 1999, η προσφεύγουσα εταιρεία κατέθεσε αίτηση αναιρέσεως. Κατά την προσφεύγουσα εταιρεία, το Εφετείο είχε παραβιάσει τα άρθρα 6 § 1 της Συμβάσεως και 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου.

Την 1^η Μαρτίου 2000, το τρίτο τμήμα του Αρείου Πάγου παρέπεμψε τον λόγο αναιρέσεως, ως προς το θέμα του τρόπου με τον οποίο το Εφετείο είχε αποφανθεί όσον αφορά τη δικαστική δαπάνη και τη δικηγορική αμοιβή, ενώπιον της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, και απέρριψε τους λοιπούς λόγους αναιρέσεως της προσφεύγουσας ως αβάσιμους (απόφαση 350/2000).

Στις 29 Ιουνίου 2000, η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου έκρινε ότι ο τρόπος με τον οποίο το Εφετείο είχε αποφανθεί όσον αφορά τη δικαστική δαπάνη και τη δικηγορική αμοιβή, μείωνε πράγματι την εισπραχθείσα αποζημίωση και έθιγε το δικαίωμα της προσφεύγουσας εταιρείας στον σεβασμό της περιουσίας της. Έτσι, αναίρεσε την προσβληθείσα απόφαση κατά το μέρος αυτό και παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον νέας συνθέσεως του Εφετείου προκειμένου να ορίσει εκ νέου τα εν λόγω έξοδα και δαπάνη (απόφαση 19/2000).

B. Οικείο εσωτερικό δίκαιο και πρακτική

1. Το οικείο άρθρο του Συντάγματος του 1975 έχει ως εξής:

Άρθρο 17

«1. Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.

2. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρους αποζημίωση, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά τον χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αν ζητηθεί απευθείας ο οριστικός προσδιορισμός της αποζημίωσης, λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά τον χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο (...)

2. Ο Α.Ν. 797/1971 από 30 Δεκεμβρίου 1970 / 1^{ης} Ιανουαρίου 1971 αποτελεί τη θεμελιώδη νομοθεσία η οποία διέπει τις απαλλοτριώσεις, κατ' εφαρμογή των αρχών οι οποίες αναφέρονται στις συνταγματικές διατάξεις. Κατά το άρθρο 13 § 1, η αποζημίωση υπολογίζεται βάσει της πραγματικής αξίας της απαλλοτριούμενης ιδιοκτησίας κατά τον χρόνο της δημοσιεύσεως της πράξεως απαλλοτριώσεως.

Κατά την παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, σε περίπτωση απαλλοτριώσεως τμήματος ακινήτου και όταν το τμήμα το οποίο απομένει στον ιδιοκτήτη υφίσταται ουσιαστική μείωση της αξίας του ή αχρηστεύεται, η απόφαση η ορίζουσα την αποζημίωση προσδιορίζει και την ειδική αποζημίωση για το τμήμα αυτό. Η εν λόγω ειδική αποζημίωση καταβάλλεται στον ιδιοκτήτη μαζί με εκείνη για το απαλλοτριωθέν τμήμα.

3. Οι οικείες διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 653/1977 από 25 Ιουλίου / 5 Αυγούστου 1977, περί υποχρεώσεων παρόδιων ιδιοκτητών προκειμένου περί διανοίξεως εθνικών οδών, ορίζουν ότι 1. Σε περίπτωση διανοίξεως, εκτός πολεοδομικού σχεδίου, εθνικών οδών πλάτους μέχρι τριάντα μέτρων, οι παρόδιοι ιδιοκτήτες οι οποίοι αποκομίζουν όφελος, υποχρεούνται σε

καταβολή χρηματικού ποσού για ζώνη πλάτους δεκαπέντε μέτρων, συμμετέχοντας έτσι στη δαπάνη απαλλοτριώσεως των επί των οδών αυτών κειμένων ακινήτων. Η επιβάρυνση αυτή δεν δύναται εν τούτοις να υπερβαίνει το ήμισυ του εμβαδού του συγκεκριμένου ακινήτου. (...) 3. Για τους σκοπούς της εφαρμογής του παρόντος άρθρου, θεωρούνται παρόδιοι ιδιοκτήτες, οι οποίοι αποκομίζουν όφελος, οι ιδιοκτήτες ακινήτων τα οποία αποκτούν πρόσοψη επί των διανοιχθεισών οδών. 4. Όταν οι δικαιούχοι αποζημιώσεως λόγω απαλλοτριώσεως τυγχάνουν συγχρόνως υπόχρεοι καταβολής τμήματος αυτής, λαμβάνει χώρα συμψηφισμός δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

Το τεκμήριο αυτό, σύμφωνα με το οποίο η υπεραξία η οποία προκύπτει από έργα χωροταξικής διευθέτησεως οδών αποτελεί επαρκή αποζημίωση, εθεωρείτο επί μακρόν αμάχητο. Μετά από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις Κατικαρίδης και λοιποί κατά της Ελλάδος, Τσώμτσος και λοιποί κατά της Ελλάδος (αποφάσεις από 15 Νοεμβρίου 1996, *Recueil des arrêts et decisions* 1996-V) και Παπαχελάς κατά της Ελλάδος ([GC], n° 31423/96, § 49, ECHR 1999-II), τα εθνικά δικαστήρια δέχονται πλέον ότι το εν λόγω τεκμήριο δεν είναι πλέον αμάχητο. Επομένως, οι ενδιαφερόμενοι δύνανται να προσφεύγουν ενώπιον των αστικών δικαστηρίων ζητώντας να αναγνωρισθούν ως ιδιοκτήτες οι οποίοι δεν αποκομίζουν όφελος υπό την έννοια του προαναφερθέντος νόμου και να λάβουν, περιπτώσεως τυχούσης, επιπλέον αποζημίωση (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση 10737/1998 του Εφετείου Αθηνών το οποίο, επιληφθέν παρομοίου αιτήματος στο πλαίσιο άλλης υποθέσεως, διέταξε πραγματογνωμοσύνη προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι ενάγοντες είχαν, ως παρόδιοι ιδιοκτήτες, πράγματι αποκομίσει όφελος από την απαλλοτρίωση της ιδιοκτησίας τους).

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

1. Επικαλούμενη τα άρθρα 6 § 1 της Συμβάσεως και 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, η προσφεύγουσα εταιρεία παραπονείται ότι η ιδιοκτησία της

απαλλοτριώθηκε χωρίς να της καταβληθεί πλήρης αποζημίωση για όλα τα απαλλοτριωθέντα τμήματα αυτής. Κατά την προσφεύγουσα εταιρεία, το γεγονός ότι υποχρεώνεται να εισαγάγει νέα αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων ζητώντας να αναγνωρισθεί εκ νέου ότι δεν τυγχάνει ιδιοκτήτρια η οποία αποκόμισε όφελος υπό την έννοια του ως άνω νόμου, θίγει το δικαίωμά της στον σεβασμό της περιουσίας της, καθώς και το δικαίωμά της στην εκδίκαση της υποθέσεώς της εντός ευλόγου προθεσμίας.

2. Επικαλούμενη τις ίδιες διατάξεις, η προσφεύγουσα εταιρεία παραπονείται περαιτέρω ότι τα δικαστήρια τα οποία επελήφθησαν της υποθέσεως, αρνήθηκαν να προσδιορίσουν ειδική αποζημίωση για τα μη απαλλοτριωθέντα τμήματα του οικοπέδου της.

3. Επικαλούμενη τις ίδιες διατάξεις, η προσφεύγουσα εταιρεία παραπονείται τέλος για τον τρόπο με τον οποίο το Εφετείο απεφάνθη εν προκειμένω όσον αφορά τη δικαστική δαπάνη και τη δικηγορική αμοιβή.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

1. Η προσφεύγουσα εταιρεία παραπονείται κατ' αρχάς ότι η ιδιοκτησία της απαλλοτριώθηκε χωρίς να της καταβληθεί πλήρης αποζημίωση για όλα τα απαλλοτριωθέντα τμήματα αυτής. Πράγματι, θα εθεωρείτο, δυνάμει του άρθρου 1 του Ν. 653/1977, ιδιοκτήτρια η οποία απεκόμισε όφελος από τη διάνοιξη της οδού, και έπρεπε να συμμετάσχει έτσι στη δαπάνη απαλλοτριώσεως του ακινήτου της, ενώ στην πραγματικότητα υπέστη σημαντική οικονομική ζημία. Επικαλείται το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, το οποίο ορίζει ότι:

«Παν φυσικό ή νομικό πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθεί της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπόμενους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου, όρους.

Οι προαναφερόμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα παντός Κράτους

όπως θέσει σε ισχύ νόμους τους οποίους ήθελε κρίνει αναγκαίους προς ρύθμιση της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιο συμφέρον ή προς εξασφάλιση της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.»

Η Κυβέρνηση υποστηρίζει κατ' αρχήν ότι η προσφεύγουσα εταιρεία δεν εξήντησε τα εσωτερικά ένδικα μέσα, αφού δεν προσέφυγε ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων ζητώντας να αναγνωρίσουν ότι δεν τυγχάνει ιδιοκτήτρια η οποία αποκομίζει όφελος υπό την έννοια του υπό κρίση νόμου. Παρόμοια αγωγή θα της είχε επιτρέψει, περιπτώσεως δοθείσης, να εισπράξει επιπλέον αποζημίωση.

Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι σε κάθε περίπτωση η επίδικη απαλλοτρίωση ήταν σύμφωνη προς της απαιτήσεις του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου και ότι η αποζημίωση η οποία ορίσθηκε εν προκειμένω από τα εσωτερικά δικαστήρια ήταν ευλόγως ανάλογη προς την αξία των απαλλοτριωθέντων ακινήτων.

Η προσφεύγουσα εταιρεία αντικρούει τα παραπάνω και υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι υποχρεούται να εισαγάγει νέα αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων ζητώντας να αναγνωρίσουν εκ νέου ότι δεν τυγχάνει ιδιοκτήτρια η οποία αποκόμισε όφελος υπό την έννοια του ως άνω νόμου, συνιστά παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου καθώς και της «λογικής προθεσμίας», την οποία εγγυάται το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, διότι θα παρέλθει χρονικό διάστημα τουλάχιστον τεσσάρων-πέντε έτη έως ότου εκδοθεί οριστική απόφαση.

Ως προς την ουσία, η προσφεύγουσα εταιρεία δηλώνει ότι υπέστη σημαντική οικονομική ζημία με αποτέλεσμα να διαταράσσεται η δίκαια ισορροπία η οποία πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στην προάσπιση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας και στις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το θεμέλιο του κανόνα της εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων, ο οποίος αναφέρεται στο άρθρο 35 § 1 της

Συμβάσεως, έγκειται στο γεγονός ότι πριν προσφύγει ενώπιον διεθνούς δικαστηρίου, ο προσφεύγων οφείλει να έχει παράσχει στο υπαίτιο Κράτος τη δυνατότητα να επανορθώσει για τις καταγγελλόμενες παραβιάσεις με εσωτερικά μέσα, κάνοντας χρήση των δικαστικών βοηθημάτων τα οποία προσφέρει η εθνική νομοθεσία, εφόσον αποδεικνύονται αποτελεσματικά και επαρκή (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση *Fressoz και Roire κατά την Γαλλίας* [GC], nº 29183/95, § 37, CEDH 1999-I).

Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει, στο πλαίσιο παρομοίων υποθέσεων, ότι η αδυναμία επιτεύξεως πλήρους επανορθώσεως για την απαλλοτρίωση τμημάτων παρόδων οικοπέδων, λόγω αμάχητου τεκμηρίου συμφώνως προς το οποίο η υπεραξία η οποία προκύπτει από έργα χωροταξικής διευθετήσεως οδών αποτελεί επαρκή αποζημίωση, συνεπάγεται παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου (βλ. τις αποφάσεις Κατικαρίδης και λοιποί κατά της Ελλάδος, Τσώμτσος και λοιποί κατά της Ελλάδος και *Παπαχελάς κατά της Ελλάδος*, ο.α.). Το εν λόγω τεκμήριο εξακολουθεί να υφίσταται και τα δικαστήρια τα οποία προσδιορίζουν το ποσό της αποζημιώσεως δεν λαμβάνουν υπ' όψη το είδος των έργων τα οποία εκτελούνται και αν από τα έργα αυτά αποκομίζουν ή όχι όφελος οι ιδιοκτήτες. Αντίθετα, τα εθνικά δικαστήρια δέχονται πλέον ότι το εν λόγω τεκμήριο δεν είναι πλέον αμάχητο. Επομένως, οι ιδιοκτήτες οι οποίοι θεωρούν ότι ζημιώνονται από τα έργα, οφείλουν να προσφύγουν εκ νέου ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, ώστε να αποδείξουν ότι οι ιδιοκτησίες τους στην πραγματικότητα αδικούνται.

Κατά το Δικαστήριο, τίθεται επομένως το ερώτημα αν αυτό το νέο σύστημα εξασφαλίζει τη δικαία ισορροπία η οποία πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στην προάσπιση των ατομικών δικαιωμάτων και στις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος, υπό την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου. Επομένως, η ένσταση περί μη εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων, την οποία προέβαλε η Κυβέρνηση ως προς το θέμα αυτό,

συνδέεται στενά με την ουσία της αιτιάσεως και πρέπει να συνεκδικασθεί με την ουσία της υποθέσεως.

Πράγματι, το Δικαστήριο εκτιμά, υπό το πρίσμα του συνόλου των επιχειρημάτων των διαδίκων, ότι η αιτίαση αυτή θέτει σοβαρά θέματα νόμου και ουσία τα οποία δεν δύνανται να επιλυθούν κατ' αυτό το στάδιο της εξετάσεως της προσφυγής, αλλά απαιτούν εξέταση επί της ουσίας. Κατά συνέπεια, η αιτίαση αυτή δεν δύναται να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συμβάσεως. Δεν προεβλήθη άλλος λόγος απαραδέκτου.

2. Δεύτερον, η προσφεύγουσα εταιρεία παραπονείται, βάσει των άρθρων 6 § 1 της Συμβάσεως και 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, για την άρνηση των επιληφθέντων δικαστηρίων να ορίσουν ειδική αποζημίωση για τα μη απαλλοτριωθέντα τμήματα του οικοπέδου της. Το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως ορίζει σχετικά τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσή του δικαστεί δικαίως (...) εντός λογικής προθεσμίας, από δικαστήριο (...), το οποίο θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...).»

Η Κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι το Δικαστήριο δεν αποτελεί δικαστήριο τετάρτου βαθμού και είναι αναρμόδιο να επανεξετάσει τις αποδείξεις επί των οποίων στηρίχθηκαν τα εθνικά δικαστήρια για να αρνηθούν να επιδικάσουν στην προσφεύγουσα εταιρεία ειδική αποζημίωση για τα μη απαλλοτριωθέντα τμήματα του οικοπέδου της. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι οι αποφάσεις με τις οποίες απερρίφθη το αίτημα αυτό, ήταν πλήρως αιτιολογημένες, τόσο νόμου όσο και ουσία, και εξεδόθησαν μετά το πέρας διαδικασίας με αντιμωλία, κατά την οποία η προσφεύγουσα εταιρεία ηδυνήθη να εκθέσει όλα τα επιχειρήματά της. Τέλος, η Κυβέρνηση δηλώνει ότι η άρνηση επιδικάσεως ειδικής αποζημιώσεως δεν έθιξε το δικαίωμα της προσφεύγουσας εταιρείας στον

σεβασμό της περιουσίας της.

Η προσφεύγουσα εταιρεία αμφισβητεί την αιτιολόγηση των εσωτερικών δικαστηρίων όσον αφορά την απόρριψη του περί ειδικής αποζημιώσεως αιτήματός της και δηλώνει ότι τα μη απαλλοτριωθέντα τμήματα του οικοπέδου της υπέστησαν σημαντική μείωση της αξίας τους, για την οποία ουδόλως αποζημιώθηκε.

Το Δικαστήριο δεν δύναται να υποκαταστήσει τα ελληνικά δικαστήρια για να αποφανθεί επί του ερωτήματος αν τα μη απαλλοτριωθέντα τμήματα της ιδιοκτησίας της προσφεύγουσας υπέστησαν μείωση της αξίας τους λόγω της πραγματοποιήσεως του έργου στο οποίο αποσκοπεί η απαλλοτρίωση και αν έπρεπε τα εθνικά δικαστήρια να ορίσουν ειδική αποζημίωση για τον λόγο αυτό (βλ. *mutatis mutandis*, *Μαλαμά κατά της Ελλάδος*, n° 43622/98, § 51, ECHR 2001-II). Λαμβανομένου υπ' όψη του περιθωρίου εκτιμήσεως το οποίο παρέχει στις εθνικές αρχές το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου (βλ. *Παπαχελάς κατά της Ελλάδος*, ο.α., § 49), το Δικαστήριο δεν διακρίνει εν προκειμένω κάποια ένδειξη η οποία θα οδηγούσε στη σκέψη ότι η άρνηση αποζημιώσεως των εν λόγω μη απαλλοτριωθέντων τμημάτων δημιουργεί πρόβλημα εν σχέσει προς το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου.

Κατά συνέπεια, πρέπει η αιτίαση αυτή να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

3. Η προσφεύγουσα εταιρεία παραπονείται τέλος ότι ο τρόπος με τον οποίο το Εφετείο απεφάνθη εν προκειμένω όσον αφορά τη δικαστική δαπάνη και τη δικηγορική αμοιβή, παραβίασε τα άρθρα 6 § 1 της Συμβάσεως και 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου.

Κατά το άρθρο 34 της Συμβάσεως, «το Δικαστήριο δύναται να επιληφθεί προσφυγής κατατιθέμενης υπό παντός φυσικού προσώπου (...), το οποίο διατείνεται ότι είναι θύμα παραβιάσεως παρ' ενός των Υψηλών Συμβαλλομένων Μερών των δικαιωμάτων τα οποία αναγνωρίζονται στη

Σύμβαση ή στα Πρωτόκολλα αυτής (...)».

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι αρμόδιες να επανορθώσουν καταγγελλόμενη παραβίαση της Συμβάσεως είναι κατ' αρχήν οι εθνικές αρχές. Ως προς τούτο, το ερώτημα αν προσφεύγων δύναται να διατείνεται ότι είναι θύμα της καταγγελλόμενης παραβιάσεως, τίθεται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας όσον αφορά τη Σύμβαση (βλ. *Μαλαμά κατά της Ελλάδος* (déc.), n° 43622/98, 25.11.1999, μη δημοσιευθείσα).

Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο κρίνει ότι, επιληφθείς αιτήσεως αναιρέσεως κατατεθείσας από την προσφεύγουσα εταιρεία, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι η καταγγελθείσα πρακτική μείωνε πράγματι την εισπραττόμενη σε περίπτωση απαλλοτριώσεως αποζημίωση και αναίρεσε το την εφετειακή απόφαση ως προς το σχετικό μέρος της. Κατά το Δικαστήριο, η απόφαση του Αρείου Πάγου επανόρθωσε επομένως σε εσωτερικό επίπεδο την καταγγελλόμενη παραβίαση της Συμβάσεως. Συνεπώς, η προσφεύγουσα εταιρεία δεν δύναται πλέον να διατείνεται ότι είναι θύμα παραβιάσεως των δικαιωμάτων της, τα οποία εγγυάται η Σύμβαση.

Κατά συνέπεια, πρέπει η αιτίαση αυτή να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κάνει δεκτή, υπό την επιφύλαξη όλων των λόγων ουσίας, την αιτίαση της προσφεύγουσας εταιρείας, η οποία αφορά την αδυναμία επιτεύξεως πλήρους επανορθώσεως για την απαλλοτρίωση τμημάτων του οικοπέδου της.

Απορρίπτει την προσφυγή ως απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

[υπογραφή δυσανάγνωστη]

Søren NIELSEN

Αναπληρωτής Γραμματέας

[υπογραφή δυσανάγνωστη]

Françoise TULKENS

Πρόεδρος

[σφραγίδα δυσανάγνωστη]

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο υπηρεσιακό έγγραφο στη Γαλλική γλώσσα.

Αθήνα, 17-06-2002.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ